

ИНТЕРАКЦИЈА У РАЗРЕДУ

- **Интеракција наставника и ученика и ефикасност наставе**
- **- Психологија ефикасне наставе се бави највише проучавањем понашања наставника и његовог утицаја на ученике.**
- 1) дефинише димензије наставниковог понашања које заједно са карактеристикама ученика доводе до ситуације која олакшава или отежава процес учења.
- 2) покушава утврдити опште принципе који одређују понашање наставника за изазивање одређене наставне климе
- 3) одређује специфичне услове у којима важе утврђени принципи:
- за које ученике и за који наставни контекст.
- **- Суштина је да се за краће време, уз мало енергије постигне максимум у наставном процесу.**

- Анализа наставне ситуације показује да је између ученика и наставника карактеристична директна узајамна интеракција.
- Међутим, у току наставног процеса доминира вербална интеракција. Већина истраживања показује да 65 до 75% свих говорних интеракција у настави чини говор наставника. Из тога су многи закључили да ученик има пасивну улогу.
- Основни циљ оваквих истраживања је анализирање активности ученика у процесу наставе.
- Најчешће се за постизање тог циља примењује анализа интеракција Фландерса. Тај систем посматрања сав говор дели на говор наставника и говор ученика.
- Анализом интеракције Фландерс је закључио да наставници пасивизирају ученике не допуштајући им иницијативу, да наставници премало узимају у обзир идеје и мишљење ученика.
- Сматрало се да је за креативно мишљење ученика особито корисно ако им се остави могућност иницијативе и слободе.
- Међутим, резултати провере тих претпоставки нису потврдиле њихову оправданост.

- **Фландерсов систем**

- **Говор наставника: индиректан утицај**
 - - прихвата емоције
 - - хвали и охрабрује
 - - прихвата и примењује ученикову мисао
 - - поставља питања са жељом да добије одговор
- **директан утицај:**
 - - предаје (изражава своје мишљење)
 - - даје упуте, наредбе, које ученик треба да изврши
 - - критизира или се позива на ауторитет
- **Говор ученика: индиректан утицај**
 - - ученик одговара, иницијативу за говор даје наставник
- **директан утицај:**
 - - ученик самоиницијативно започиње говор
 - - тишина или метеж

- Један од психолога понашање наставника дефинише као техничке вештине:
- 1. употреба питања
- 2. давање повратних информација
- 3. примена награђивања и кажњавања
- 4. објашњавање
- - и сматра се да успешност наставника зависи од његове спретности да искористи сваку од тих "техничких вештина".
-
- У педагошкој пракси се показало да ученици који већи део поучавања добијају непосредно од наставника науче више него ако уче потпуно самостално или у малим групама.
- Директне методе поучавања важније су за ниже узрасте док су индиректне методе важније и успешније у средњој школи и факултету.

- **Стилови наставниковог вођења ученика, и успех и понашање ученика**
- Наставну атмосферу ствара наставник као руководицац
- . Понашање наставника увелико утиче на резултате ученика у учењу.
- Понашање наставника заједно са реакцијама ученика може изазвати специфичну разредну климу која се огледа првенствено у следећем:
 - а) у специфичностима интеракције наставник ученик
 - б) социјална атмосфера
 - в) атмосфера такмичења и сарадње
 - г) емоционална атмосфера
- Наставник у разреду има улогу ауторитета у разреду и организатора наставног процеса.
- Та улога му омогућава да руководи групом на одговарајући начин.

- **Социјална атмосфера**
- У њој су најзначајнији односи који зависе првенствено од начина руковођења наставника.
- - Ауторитативни тип: организација рада на часу је под наставниковим руковођењем, руководилац поставља циљеве и задатке, без додатног објашњења и образложења. Он комуницира са ученицима само кад поставља питања и кад тражи одговоре.
- - Демократски тип: руководилац заједно са ученицима путем дискусије поставља ученицима циљеве и задатке рада на часу, пружа додатна објашњења и усмерава ученике. Однос је пријатељски.
- - Слободан стил руковођења: наставник има пасивну улогу, а деца потпуну слободу. Руководилац одговара на питања само ако га ученици нешто питају. Не критикује ученика и дозвољава им да самостално раде.

- **Емоционална клима у разреду и настава**
- Нема систематских истраживања чији резултати би нам дали јасан увид у то колико је у нашим школама распрострањена конструктивна, здрава и продуктивна емоционалан атмосфера.
- Запажања наставника, стручних сарадника и других учесника у настави повремено упозоравају на појављивање неких непожељних облика емоционалне климе у разреду. Најчешће је то појава страха, досаде и пасивног отпора.
- - Атмосфера страха се одликује искључивом оријентисаношћу на когнитивне аспекте на успех у учењу, те примена снажних мотивационих метода и кажњавање у облику губитка социјалног угледа и негативне слике о себи, која код ученика изазива стање непрестаног парализирајућег страха од неуспеха.

- - Атмосфера досаде и пасивности настаје због сталне примене аутократских метода непрестаног суочавања ученика са претешком или прелоганом материјом за учење, што изазива досаду и дисциплинске проблеме који представљају одбрану од досаде и неуспеха.
- - Атмосфера пасивног отпора и нетрпељивости се одликује тиме што ученици одређују норму која је довољна за "провлачење". Наставници се перцепирају као непријатељи, углавном глупи, које треба триковима навести да дају пролазну оцелу. Све ове негативне атмосфере могу бити доминантне у разреду или само за део разреда. Оне доводе до низа понашања у разреду која варирају од благих дисциплинских проблема до тешких поремећаја односа између ученика и друштвене околине.
- Новија запажања указују да стварању емоционалне атмосфере у разреду доприноси:
 - 1) врста и количина интеракција између ученика и наставника
 - 2) степен демократизираниости односа у разреду
 - 3) доминантни облик мотивације и
 - 4) емоционалне карактеристике наставника.
- Емоционална атмосфера значајно утиче на емоционалну сигурност ученика задовољство, ментално здравље, и свакако на резултате учења.

- **Импликације сарадничке и такмичарске климе у разреду**
- При већини наставних и ваннаставних активности које се одвијају у групној ситуацији развијају се односи сарадње (кооперације) и такмичења (компетиције) или обе врсте односа истовремено.
- Теоретски су могућа три облика тих односа:
 - 1. кооперативна ситуација учења - кад један ученик постигне циљ циљеви свих осталих биће потпомогнути или постигнути
 - 2. компетитивна ситуација учења - циљеви ученика појединаца су у негативној корелацији. Ако један ученик постигне циљ, постизање циља за све остале је отежано или онемогућено.
 - 3. индивидуалистичка ситуација учења: циљ је сваког појединца потпуно неовисан о циљевима свих осталих.

- Низ нових истраживања показује да у неким условима учења и за неке врсте ученика атмосфера сарадње позитивније утиче на резултате учења. Док се атмосфера конкуренције доживљава као ситуација великог ризика и стална угроженост за све оне који не доживе успех. Такође искуство и истраживања у социјалној психологији показује да је такмичење снажно подстицајно кад су могућности такмичара да постигну циљ донекле подједнаке. Али су истраживања показала да се односи чланова и емоционални доживљаји знатно разликују у групама у којима преовладава такмичарска атмосфера од оних у којима преовладава атмосфера сарадње.
-
- Суштинске одлике атмосфере кооперације су следеће:
- радна активност се карактерише заједничким напором, уз поделу рада и специјализацију функција; заједнички циљ је повећање међусобне снаге.
- Ставови - пријатељски односи, позитивна заинтересованост за туђу добробит, спремност за помагање.
- Перцепција - повећана осетљивост за све оно што може бити од заједничког интереса, смањење истакнутости онога што је супротно општим интересима.
- Комуникација је отворена, поштена, и одликује се тачним преношењем информација међу члановима групе.

- Суштинске одлике атмосфере конкуренције су следеће:
- - Радна активност се карактерише тиме да њен циљ постаје смањивање учинка и снаге других појединаца.
- Доминантни ставови међу члановима су сумњичавост, непријатељски односи, спремност на искоришћавање туђих потреба и слабости, одбијање помоћи другима.
- Перцепција се одликује повећаном осетљивости за све оно што је супротно од туђих интереса и за разлике у снази, а смањење осетљивости за сличност интереса.
- Комуникација је слаба или заваривајућа комуникација, шпијунирање, настојање да се добију тачни подаци о другима а задржавају подаци о себи.

- **Како обезбедити продуктивну радну климу у разреду**
-
- Неки аутори истичу посебно значај и такозване продуктивне радне климе у разреду.
-
- Продуктивна разредна клима је врста социјалних односа у разреду, облика комуникације наставника и ученика и њихових емоционалних веза која доводи до добрих и трајних резултата у учењу уз одржавање здравих емоционалних односа према другима и према самом себи. Не постоји универзални рецепт за продуктивну климу али основни постулати од којих треба поћи су: упознај себе и упознај ученике. Ево неких основних упута за наставнике:
-
- Први постулат: Упознај себе: Само на основу реалне анализе својих "јаких страна", слабости, личности, специфичности моћи ће остварити ефикасну и угодну климу у разреду. Ако има јаку потребу за структурираном наставом, мора наћи начина да чврсто организује наставни процес, али да при томе не уништи неке важне образовне циљеве. Ако је погоднија демократичност, мора наћи начина да уведе демократичне односе у разреду, али не сме допустити да настане клима "свако ради шта хоће". Да настоји да и њему клима буде угодна, јер не може разред напредовати чији се наставник осећа угрожен или се досађује.

- Други постулат: Упознај ученике:
- Неформалан, индиректно вођен разред, са великим учествовањем ученика и са наставником у позадини, може изврсно функционисати са неким ученицима, али пропасти са другима.
- Мора се пре свега прилагодити клима разреда зрелости потребама личности и способностима ученика као и наставниковим потребама.
- Свака група ученика и сваки разред је специфична и непоновљива скупина јединки.
- Постави јасне циљеве (да ли је то демократска клима, односи у разреду или усвајање знања).
- Наставник треба да је сигуран у себе, аутентичан и искрен чиме сам доприноси изграђивању продуктивне атмосфере.